

การศึกษาองค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*

A STUDY OF THE COMPONENTS OF COLLABORATIVE NETWORK DEVELOPMENT AMONG VOCATIONAL EDUCATION ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION

วุดินันท์ จันทรทอง*, วันเพ็ญ นันทะศรี, วาโร เฟ่งสวัสดิ์

Wutthinun Junthong*, Wanphen Nanthasri, Waro Phengsawat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

*Corresponding author E-mail: Wutthinun07@gmail.com

*Tel: 089-277-7354

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษาดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง 2) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อยืนยันความเหมาะสม และความสอดคล้องขององค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร และ 3) การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการสังเคราะห์เอกสาร พบว่า องค์ประกอบของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย 2) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน 3) ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย 4) การประเมินผลและการปรับปรุง และ 5) การกำหนดสมาชิกเครือข่าย ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทการบริหารอาชีวศึกษาในปัจจุบัน ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.45) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.42) ผลการวิจัยสะท้อนว่า องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนา

เครือข่ายความร่วมมือ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคประกอบการ

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ, ผู้บริหารอาชีวศึกษา, การบริหารเครือข่าย, การสังเคราะห์เอกสาร, การวิจัยแบบผสมผสาน

Abstract

This research article aimed to investigate the components of collaboration network development of vocational education administrators. The study employed a mixed methods research design and was conducted in three phases. Phase 1 involved the study of the components of collaboration network development of vocational education administrators through a systematic review of related documents, theories, and research studies from 10 selected sources. Phase 2 involved interviews with five experts to verify the appropriateness and consistency of the components synthesized from the documents. and Phase 3 involved the evaluation of the appropriateness and feasibility of the components by five experts. The research instruments consisted of a document synthesis form, a semi-structured interview form, and a five-point rating scale questionnaire. All research instruments were examined for content validity by five experts, yielding an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 1.00. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean, percentage, and standard deviation. The findings from the document synthesis revealed that the components of collaboration network development consisted of five dimensions: 1) Network participation, 2) Communication and interaction, 3) Leadership of network coordinators, 4) Evaluation and improvement, and 5) Network membership determination. The interview results indicated that all five components were appropriate and consistent with the current context of vocational education administration. The evaluation results showed that the overall appropriateness of the collaboration network development components was at the highest level ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.45), and the feasibility was also at the highest level ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.42). The findings reflected that the developed collaboration network components could serve as practical guidelines for strengthening collaboration networks in vocational education institutions in order to enhance educational quality and workforce development in response to the needs of the industrial sector.

Keywords: Collaboration Network Development, Vocational Education Administrators, Network Management, Document Synthesis, Mixed Methods Research

บทนำ

สถาบันอาชีวศึกษาเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ที่มีภารกิจสำคัญในการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพในระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ แต่การดำเนินงานที่ผ่านมา ยังพบว่า มีช่องว่างระหว่างทักษะที่ผู้เรียนได้รับกับความต้องการที่แท้จริงของสถานประกอบการ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการว่างงานและการขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพในบางสาขาอาชีพ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติรายงานว่า ในปี พ.ศ. 2567 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษามีอัตราการว่างงานร้อยละ 3.2 ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมยังมีความต้องการแรงงานสายวิชาชีพมากกว่า 85,000 อัตราทั่วประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องระหว่างผลผลิตทางการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงาน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยและสถานประกอบการจึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น นอกจากนี้ ความร่วมมือดังกล่าวยังเป็นโอกาสในการพัฒนาหลักสูตร การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างภาคการศึกษาและภาคธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยสนับสนุนการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์จริง มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะวิชาชีพและทักษะการทำงานที่จำเป็น ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการ สนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสถานศึกษาและภาคอุตสาหกรรม รวมถึงส่งเสริมการแลกเปลี่ยนบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2567)

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Collaboration Network) เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาในบริบทที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากร ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ และความท้าทายเชิงคุณภาพ เครือข่ายที่มีความเข้มแข็งจึงทำหน้าที่เป็นระบบสนับสนุนที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้ทรัพยากรร่วมกัน และการเสริมพลังการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2567) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัชวาลย์ สิงหาทอง และคณะ ที่เสนอว่าการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ที่ชัดเจน ครอบคลุมการกำหนดโครงสร้างเครือข่าย บทบาทหน้าที่ของสมาชิก การมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เครือข่ายมิได้เกิดขึ้นเพียงจากความสัมพันธ์เชิงไม่เป็นทางการ หากแต่ต้องอาศัยการออกแบบเชิงกลยุทธ์และการจัดการที่เป็นระบบจึงจะนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงคุณภาพได้ (ชัชวาลย์ สิงหาทอง และคณะ, 2563) ขณะเดียวกันการสร้างเครือข่ายในระดับชุมชนก็มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษาโดย ทิตยธรณ์ มณีวัฒน์ ชี้ให้เห็นว่า เครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนจะช่วยเสริมสร้างการบริหารแบบมีส่วนร่วม เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและองค์ความรู้ และสร้างความเป็นเจ้าของร่วมของทุกภาคส่วน อันนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนา (ทิตยธรณ์ มณีวัฒน์, 2566) ในเชิงการบริหารเครือข่ายโดยผู้บริหารสถานศึกษา ปนัดดา ตลาศิริ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ระบุว่า ผู้นำเครือข่ายต้องมีบทบาทเชิงประสาน เชื่อมโยง และขับเคลื่อน

ความร่วมมือผ่านกระบวนการวางแผน การสร้างข้อตกลงร่วม และการกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ ซึ่งภาวะผู้นำจึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างมีทิศทางและต่อเนื่อง (ปนัดดา ตลาศิริ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2568) นอกจากนี้ ในการศึกษาองค์ประกอบเชิงโครงสร้างของเครือข่าย พิเศษชัย ไซสุภา และน้ำผึ้ง อินทเนตร พบว่าเครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพควรมีองค์ประกอบด้านโครงสร้างเครือข่าย ระบบการสื่อสาร การมีส่วนร่วมของสมาชิก และระบบประเมินผลที่ชัดเจน ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (พิเศษชัย ไซสุภา และน้ำผึ้ง อินทเนตร, 2561) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วาฬิกา อัครนิมิตต์ ที่เสนอรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา โดยเน้นการกำหนดสมาชิกอย่างชัดเจน การสร้างข้อตกลงร่วม และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง (วาฬิกา อัครนิมิตต์, 2562) จากการทบทวนเอกสารดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า เครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาเป็นกระบวนการบริหารจัดการเชิงระบบ ที่ต้องประกอบด้วย กลยุทธ์ โครงสร้าง ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม และระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถบูรณาการทรัพยากรและศักยภาพของสมาชิกเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

จากแนวคิดและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารไม่เพียงเป็นกลไกเชิงนโยบาย แต่ยังเป็นกลยุทธ์เชิงบริหารที่มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ชัดเจนของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในบริบทของผู้บริหารอาชีวศึกษาโดยตรง ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาองค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหาร เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดที่มีความชัดเจน เป็นระบบ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งขั้นตอนการดำเนินวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

การวิจัยได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) โดยสืบค้นเอกสารจากฐานข้อมูลวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย หนังสือทางวิชาการ และรายงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จากนั้นคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด จนได้เอกสารที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก จำนวน 10 เรื่อง ซึ่งเผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2558 - 2567 เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการวิจัย (เอกสารลำดับที่ 1 - 10 ตามตารางที่ 1) โดยเอกสารลำดับที่ 1 - 10 ตามตารางที่ 1 เป็นเอกสารที่ใช้ในการสังเคราะห์องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา โดยเรียงลำดับตามปีที่เผยแพร่จากมากไปน้อย ประกอบด้วย งานวิจัยของ ปนัดดา ตลาศิริ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ที่ศึกษาเกี่ยวกับ

ภาวะผู้นำและการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา (ปนัดดา ตลาศิริ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2568) งานของ ทิตยัณรงค์ มณีวัฒน์ ที่เสนอแนวคิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน (ทิตยัณรงค์ มณีวัฒน์, 2566) งานของ ธนากร อินตา และปณตนนท์ เกียรติประภากุล ที่ศึกษาการบริหารเครือข่ายอาชีวศึกษากับสถานประกอบการ (ธนากร อินตา และปณตนนท์ เกียรติประภากุล, 2566) งานของ ศศิวรรณ ธาณีพูน และคณะ ที่มุ่งศึกษาความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทางการศึกษา (ศศิวรรณ ธาณีพูน และคณะ, 2566) งานของ ศักกรินทร์ สมพิศนภา และคณะ ที่ศึกษาระบบติดตามและประเมินผลเครือข่าย (ศักกรินทร์ สมพิศนภา และคณะ, 2565) งานของ ชัชวาลย์ สิงหาทอง และคณะ ที่เสนอรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายทางวิชาการ (ชัชวาลย์ สิงหาทอง และคณะ, 2563) งานของ วาฬิกา อัครนิตย ที่อธิบายองค์ประกอบและกระบวนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (วาฬิกา อัครนิตย, 2562) งานของ พิเศษษฐ์ ไชยสุภา และน้ำผึ้ง อินทะเนตร ที่ศึกษาองค์ประกอบเชิงโครงสร้างของเครือข่ายความร่วมมือ (พิเศษษฐ์ ไชยสุภา และน้ำผึ้ง อินทะเนตร, 2561) ตลอดจนแนวคิดของ Huxham, C. & Vangen, S. เกี่ยวกับการจัดการความร่วมมือระหว่างองค์กร (Huxham, C. & Vangen, S., 2019) และแนวคิดของ Fullan, M. ที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและความร่วมมือในการพัฒนาองค์กร (Fullan, M., 2016) และได้แสดงรายการอ้างอิงของเอกสารทั้งหมดไว้ในส่วนบรรณานุกรมของงานวิจัย เพื่อให้สามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือ และคุณภาพของแหล่งข้อมูล ได้ดังนี้

1. ตัวแปรที่ศึกษา คือ องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย 2) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน 3) ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย 4) การประเมินผลและการปรับปรุง และ 5) การกำหนดสมาชิกเครือข่าย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตารางสังเคราะห์เอกสารเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถเป็นข้อมูลในองค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้อ่าน วิเคราะห์ และสกัดข้อมูลสำคัญจากเอกสารที่ผ่านการคัดเลือก โดยเน้นการระบุดังต่อไปนี้ นิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวบ่งชี้พฤติกรรม ของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จากนั้นนำมาจัดหมวดหมู่และสังเคราะห์เป็นประเด็นร่วม เพื่อเปรียบเทียบและหาความสอดคล้องกันระหว่างงานวิจัยต่าง ๆ
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดระเบียบข้อมูลจากการทบทวนเอกสาร แยกหมวดหมู่ตามองค์ประกอบที่ปรากฏซ้ำหรือตรงกัน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การยืนยันองค์ประกอบโดยอ้างอิง “ความถี่” ของการปรากฏในเอกสาร หากองค์ประกอบใดปรากฏมากกว่าร้อยละ 50 ของแหล่งข้อมูลทั้งหมด จึงถูกพิจารณาเป็นองค์ประกอบที่คัดเลือกเข้าสู่กรอบแนวคิดการวิจัย

ระยะที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับองค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

1. ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ ในกรณีที่มีผู้มีความรู้คุณสมบัติตามเกณฑ์มากกว่า 5 คน ผู้วิจัยใช้ การคัดเลือกตามเกณฑ์เฉพาะ (Criterion-based Selection) โดยพิจารณาจาก 1) ประสบการณ์ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการอย่างเป็นรูปธรรม 2) ผลงานหรือรางวัลด้านการบริหารสถานศึกษา และ 3) การปฏิบัติงานในวิทยาลัย

อาชีวศึกษาที่มีความร่วมมือกับภาคประกอบการอย่างต่อเนื่อง จนครบตามจำนวนที่กำหนด เพื่อสัมภาษณ์ในการหาองค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือขึ้นจากการทบทวนเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอให้ประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา ก่อนนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข และจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ ได้มีการนัดหมายล่วงหน้า และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ครบถ้วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์ โดยเริ่มจากการถอดความข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จากนั้นจัดระเบียบข้อมูล กำหนดรหัสตามประเด็นสำคัญของคำถาม และจัดกลุ่มข้อมูลเพื่อสังเคราะห์เป็นข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวบ่งชี้การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1) นักวิชาการ จำนวน 2 คน 2) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน และ 3) ผู้อำนวยการอาชีวศึกษา จำนวน 2 คน โดยใช้ในการเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้เชี่ยวชาญในระยะที่ 3 เป็นคนละกลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิในระยะที่ 2 เพื่อป้องกันอคติจากการให้ข้อมูลซ้ำ และเพื่อให้การตรวจสอบองค์ประกอบมีความเป็นอิสระทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษา ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert) โดยกำหนดคะแนนไว้ 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) และ 2) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยนำองค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาร่างแบบสอบถามเพื่อหาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ นำร่างแบบสอบถามให้ประธานคณะกรรมการและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง ความหมายของการใช้ภาษาและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะและจัดพิมพ์แบบสอบถาม โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบใน ระยะที่ 3 กับผู้เชี่ยวชาญกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ จำนวน 2 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษาอาชีวศึกษา จำนวน 2 คน การวิจัยครั้งนี้

ผ่านการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากราชภัฏสกลนคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และรายละเอียดของการวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูลก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมขอความยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ (Informed Consent) ผู้ให้ข้อมูลสามารถปฏิเสธหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รับความลับของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่เปิดเผยชื่อหรือข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนได้ และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าเฉลี่ยไปแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์การประเมิน โดยเลือกองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมาก หรือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปเพื่อให้ได้องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 คะแนน หมายถึง ความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด

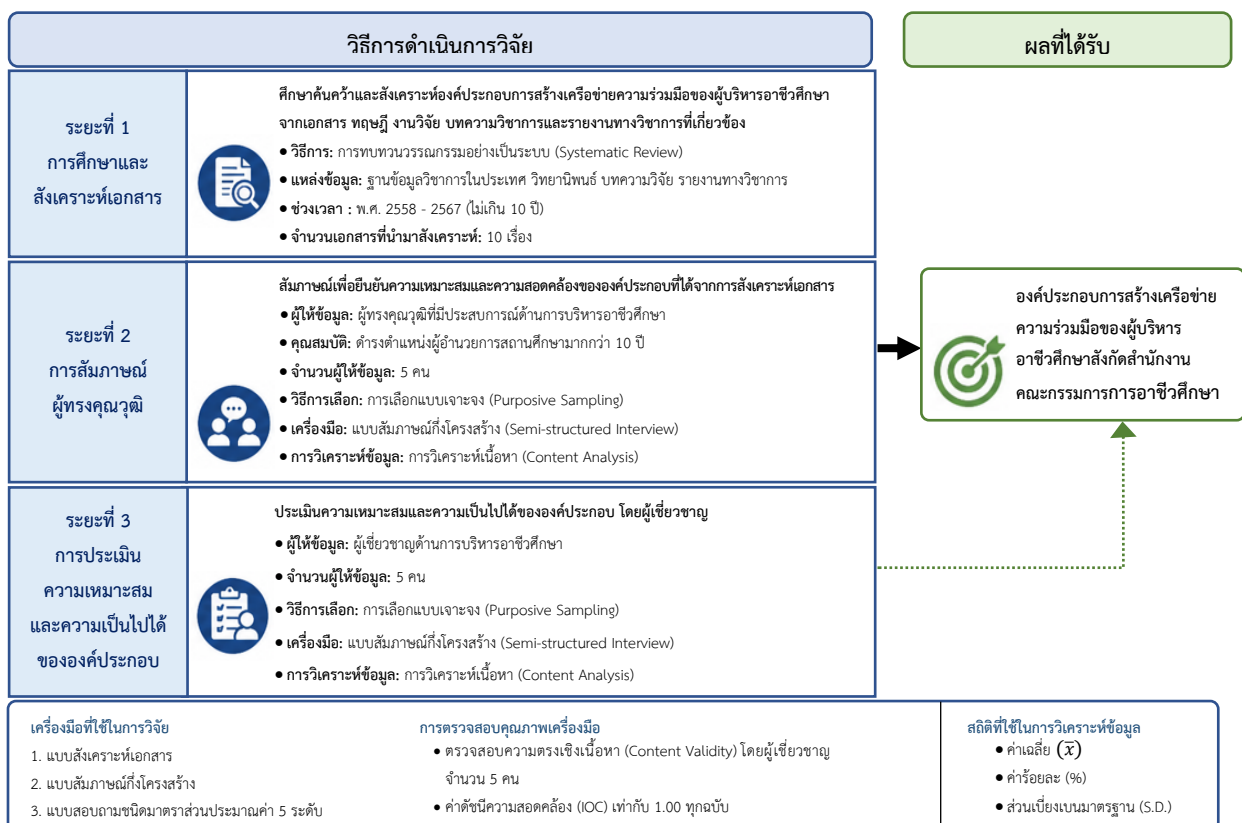
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 คะแนน หมายถึง ความเหมาะสมและเป็นไปได้มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 คะแนน หมายถึง ความเหมาะสมและเป็นไปได้ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 คะแนน หมายถึง ความเหมาะสมและเป็นไปได้น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 คะแนน หมายถึง ความเหมาะสมและเป็นไปได้น้อยที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัยการศึกษาขององค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลจากการสังเคราะห์องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา

ผลการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสาร แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความถี่ขององค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา จากการสังเคราะห์เอกสาร จำนวน 10 แหล่ง

องค์ประกอบ การสร้างเครือข่าย ความร่วมมือ ของผู้บริหารอาชีวศึกษา	ศึกษาจากเอกสาร										ความถี่	ร้อยละ	องค์ประกอบที่คัดสรร
	เอกสาร 1	เอกสาร 2	เอกสาร 3	เอกสาร 4	เอกสาร 5	เอกสาร 6	เอกสาร 7	เอกสาร 8	เอกสาร 9	เอกสาร 10			
1. การกำหนดสมาชิกเครือข่าย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	8	80	✓
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10	100	✓
3. การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	7	70	✓
4. ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	8	80	✓
5. การประเมินผลและการปรับปรุงงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	9	90	✓
6. การพัฒนาสมาชิกเครือข่าย	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	1	10	-
7. การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	10	-
8. แนวทางการปฏิบัติงาน	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	1	10	-
9. กำหนดวัตถุประสงค์	-	-	✓	-	-	-	✓	✓	✓	-	4	40	-
10. การประสานงานของเครือข่าย	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	1	10	-
11. วัฒนธรรมองค์กร	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	1	10	-
12. ทรัพยากรท้องถิ่น	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	1	10	-
13. นโยบายทางการศึกษา	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	1	10	-
14. เทคโนโลยี	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	1	10	-
15. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1	10	-
16. ทักษะภาวะผู้นำ	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	1	10	-
รวม	5	5	10	5	5	5	5	7	4	5	-	-	-

หมายเหตุ: ✓ หมายถึง เอกสารฉบับนั้นปรากฏองค์ประกอบดังกล่าว และช่องว่าง (-) หมายถึง ไม่ปรากฏองค์ประกอบดังกล่าว ในการวิเคราะห์เอกสาร

จากตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ พบว่า จากทั้งหมด 16 องค์ประกอบ ผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป หรือมากกว่าร้อยละ 50 ของความถี่ทั้งหมดมากำหนดเป็นองค์ประกอบ หลักการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย

2) ด้านการประเมินผลและการปรับปรุง 3) ด้านการกำหนดสมาชิกเครือข่าย 4) ด้านภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย และ 5) ด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน

ตอนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับองค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา พบว่า องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย 2) ด้านการประเมินผลและการปรับปรุง 3) ด้านการกำหนดสมาชิกเครือข่าย 4) ด้านภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย และ 5) ด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านมีความครอบคลุม เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทการบริหารอาชีวศึกษาในปัจจุบัน ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นตรงกันว่า สมาชิกเครือข่ายควรมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินงาน และรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของเครือข่าย

2. ด้านการประเมินผลและการปรับปรุง ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ควรมีระบบติดตาม ประเมินผล และนำผลไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการกำหนดสมาชิกเครือข่าย ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การคัดเลือกสมาชิกควรพิจารณาความ สอดคล้องด้านพันธกิจ เป้าหมาย และศักยภาพของหน่วยงาน พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน

4. ด้านภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ผู้ประสานงานควรมีภาวะผู้นำ ทักษะการบริหารจัดการ การสื่อสาร และความสามารถในการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย

5. ด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การสื่อสารที่ชัดเจน ต่อเนื่อง และหลากหลายช่องทาง จะช่วยให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงาน

โดยภาพรวม ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษาได้อย่างเหมาะสม

ตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา

องค์ประกอบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย	4.87	0.34	มากที่สุด	4.91	0.29	มากที่สุด
2. การประเมินผลและการปรับปรุงงาน	4.57	0.51	มากที่สุด	4.61	0.50	มากที่สุด
3. การกำหนดสมาชิกเครือข่าย	4.52	0.51	มากที่สุด	4.52	0.51	มากที่สุด
4. ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย	4.70	0.47	มากที่สุด	4.87	0.34	มากที่สุด
5. การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน	4.78	0.42	มากที่สุด	4.70	0.47	มากที่สุด
รวม	4.69	0.45	มากที่สุด	4.72	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.45) และความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.34) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.29) ถัดมา คือ การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.42) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.47) และอันดับสาม ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่ายมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.47) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.34)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 เรื่อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย 2) การประเมินผลและการปรับปรุง 3) การกำหนดสมาชิกเครือข่าย 4) ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย และ 5) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งทุกองค์ประกอบมีค่าความถี่ปรากฏในเอกสารมากกว่าร้อยละ 50 และได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทการบริหารอาชีวศึกษาในปัจจุบัน สาเหตุที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนั้น อาจเป็นเพราะการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในบริบทการบริหารอาชีวศึกษาเป็นกระบวนการบริหารเชิงระบบที่ต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน การมีผู้นำที่สามารถประสานความร่วมมือ การสื่อสารที่ต่อเนื่อง และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ จึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความต่อเนื่อง และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ข้อค้นพบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Bryson, J. M. et al. ที่เสนอว่า เครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกอย่างชัดเจน ภาวะผู้นำเชิงประสาน และระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม การกำหนดสมาชิกเครือข่าย ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย และการประเมินผลและการปรับปรุง (Bryson, J. M. et al., 2015) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Huxham, C. & Vangen, S. ที่อธิบายว่า ความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเกิดจากการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การสร้างความไว้วางใจระหว่างสมาชิก การสื่อสารอย่างต่อเนื่อง และการทำงานร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่ายของการวิจัยครั้งนี้อย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านที่ค้นพบมีความสอดคล้องทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Huxham, C. & Vangen, S., 2019)

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบ ที่ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า โดยภาพรวมมี ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นมีความครอบคลุม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้อย่างเหมาะสมในบริบทการจัดการศึกษายุคปัจจุบัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นผ่านกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ ทำให้องค์ประกอบที่ได้มีความสอดคล้องกับบริบทจริงของการบริหารอาชีวศึกษา นอกจากนี้ ลักษณะการบริหารเครือข่ายในระบบอาชีวศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการอย่างต่อเนื่อง จึงต้องมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมทั้งด้านการมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำ การสื่อสาร การกำหนดสมาชิก และการติดตามประเมินผล เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Fullan, M. ที่อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการตัดสินใจ การติดตามผล และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเรียนรู้ร่วมกันในรูปแบบเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านการประเมินผลและการปรับปรุงของการวิจัยครั้งนี้อย่างชัดเจน (Fullan, M., 2016) ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านได้รับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงมีความถูกต้องในเชิงวิชาการ แต่ยังมีความเหมาะสมในเชิงปฏิบัติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวทางในการบริหารเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้จริง โดยเฉพาะในยุคที่การผลิตและพัฒนากำลังคนจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับภาคประกอบการและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง การมีระบบติดตามประเมินผลและการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็ง มีความยืดหยุ่น และนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพการอาชีวศึกษาในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ได้องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และทำงานร่วมกันในลักษณะวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยแตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. บูรณาการองค์ประกอบเชิงระบบอย่างครบวงจร ไม่เพียงระบุองค์ประกอบรายด้าน แต่แสดงความสัมพันธ์เชิงกระบวนการที่เริ่มต้นจากการกำหนดสมาชิกเครือข่าย การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ การขับเคลื่อนโดยผู้นำเครือข่าย ตลอดจนการประเมินผลและการปรับปรุง ซึ่งเชื่อมโยงกันเป็นวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. เน้นบทบาทของผู้ประสานงานเครือข่ายเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนความร่วมมือ โดยผู้ประสานงานทำหน้าที่เชื่อมโยงสมาชิก ประสานทรัพยากร สร้างความเข้าใจร่วม และส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งงานวิจัยก่อนหน้ามักให้ความสำคัญกับโครงสร้างเครือข่ายหรือสมาชิกมากกว่าบทบาทของผู้นำเครือข่ายโดยตรง
3. เชื่อมโยงกับบริบทการอาชีวศึกษาอย่างชัดเจน โดยองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นมุ่งตอบสนองความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะวิชาชีพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

4. เน้นการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) ไม่ใช่เพียงการประเมินเพื่อตัดสินผล แต่เป็นการนำข้อมูลจากการดำเนินงานมาใช้ในการสะท้อนผล ปรับปรุง และยกระดับประสิทธิภาพของเครือข่ายอย่างเป็นระบบ

5. เน้นการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์แบบสองทางผ่านช่องทางที่หลากหลายและทันสมัย ทั้งการสื่อสารภายในและภายนอกเครือข่าย รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มความเร็วความถูกต้องและประสิทธิภาพในการประสานความร่วมมือซึ่งนำเสนอกระบวนการทั้งหมดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบความสัมพันธ์เชิงระบบขององค์ประกอบการสร้างเครือข่าย
ความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้บริหารอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเครือข่าย 2) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กัน 3) ภาวะผู้นำของผู้ประสานงานเครือข่าย 4) การประเมินผลและการปรับปรุง และ 5) การกำหนดสมาชิกเครือข่าย โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า องค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทการบริหารอาชีวศึกษา และมีศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการอาชีวศึกษา รวมถึงการสร้างร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ในเชิงนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาควรกำหนดแนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และนิเทศติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการผลักดัน

ให้เกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการอย่างเป็นระบบ โดยนำองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย มาตรฐาน หรือแนวปฏิบัติด้านความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ขณะที่ในเชิงปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ประกอบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการวางแผน ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบความร่วมมือที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและพัฒนากำลังคนสายวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ การศึกษาที่มุ่งเน้นบริบทสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐ และการใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวนจำกัด ซึ่งอาจส่งผลต่อการอ้างอิงผลในวงกว้าง ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณในระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ เพื่อยืนยันองค์ประกอบที่ค้นพบ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) หรือแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) รวมถึงควรมีการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลองเพื่อนำกรอบองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นไปใช้จริงในสถานศึกษา และศึกษาประสิทธิผลของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในบริบทที่หลากหลาย ตลอดจนการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบบริบทระหว่างสถานศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ หรือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อขยายองค์ความรู้และพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้มีความเหมาะสมและเป็นสากลมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชัชวาลย์ สิงหาทอง และคณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Journal of Modern Learning Development*, 5(1), 232-242.
- ทิตยธรรค์ มณีวัฒน์. (2566). การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา. *Chintasit Academic Journal*, 1(4), 230-243.
- ธนากร อินตา และปณตนนท์ เถียรประภากุล. (2566). การบริหารเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษากับสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดลำปาง. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร*, 6(2), 231-251.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปนัดดา ตลาศิริ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2568). การบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. *Education Journal of Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 4(2), 1-12.
- พิเชษฐ ไซสุภา และน้ำผึ้ง อินทะเนตร. (2561). องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการจัดการเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่พิเศษภาคเหนือตอนบน. *Journal of Education Studies*, 46(2), 119-137.

- วาฬิกา อัครนิตย์. (2562). กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศศิวรรณ ชานีพูน และคณะ. (2566). แนวทางการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 25(1), 59-76.
- ศักรินทร์ สมพิศนภา และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน. วารสารศิลปการจัดการ, 6(4), 1821-1843.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2567). นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานอาชีวศึกษา พ.ศ. 2567. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- Bryson, J. M. et al. (2015). Designing and implementing cross-sector collaborations: Needed and challenging. *Public Administration Review*, 75(5), 647-663. <https://doi.org/10.1111/puar.12432>.
- Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change*. (5th ed.). New York: Teachers College Press.
- Huxham, C. & Vangen, S. (2019). *Managing to collaborate: The theory and practice of collaborative advantage*. (2nd ed.). London: Routledge.